

KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.
SZERKESZTI BOROS GYÖRGY.

Az Unitárius Közlöny előfizetési ára 2 korona 40 fillér (1 frt 20 kr.) Egyes szám ára : 24 fillér (12 kr.) A Dávid Ferencz Egylet rendes tagjai, 5 évi kötelezettséggel, egy évre csak 2 koronát fizetnek. Minden pénz Gálfi Lőrincz egyll. pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra.

Helyzetünk és jövőnk.

Helyzetünk és jövőnk lesz a fő czim, mely alatt egy cikksorozatot fogunk közölni. Az Unitárius Közlöny dolgozó társai készséggel ígérkeztek segítségünkre.

Azt reméljük, hogy e cikkekkel az unitárius egyház, az unitárius közoktatás legfontosabb kérdéseiben olyan tájékozást fognak találni az olvasók, a melyre minden egyháztagnak szüksége van. De olyant is, a mely az egyház közérdekének előmozdítása érdekében nélkülözhetetlen. Már megjelent:

I. *Az unitárius igehirdetés.* Boros Györgytől.

II. *A jelen századot uraló eszmék.**

Tisztelt hölgyeim és uraim!

Jelen felolvasásaink sorát megnyitom.

Köszönöm, hogy ily szép számban jelentek meg. Megtisz-

* Nagyrabecsült elnökünknek a Dávid Ferencz Egyletben Kolozsvárt, 1900. február 4-én tartott ezen felolvasása annyira bele talál abba az eszmekörbe, a melyet »Helyzetünk és jövőnk« czim alatt megbeszélni szándékoztunk, hogy ide sorozzuk és föl hívjuk rá a figyelmet. Az elnök ur társadalmi állása, a vallásos és felekezeti életre szóló férfias, szabadelvű és mégis teljesen evangéliumi szellemben tett nyilatkozatai, a legszélesebb körű figyelemre tarthatnak igényt.

S z e r k .

telőnek veszem azt, tudva: ezzel rokonszenvüket ohajtják kifejezni együletünk működése iránt.

A felolvasásoknak úgy van értelmük és hasznuk, ha azok megvilágítani igyekeznek a társadalmat érintő kérdéseket.

E feladatnak kívánunk szolgálni mi is.

Ezen alkalommal kívánok szólni: *a jelen századot uralo eszmékről*:

Ha ott honunkat rendezzük be, arra igyekezünk, hogy megtaláljuk benne mindazt, mi barátságossá, lekályossá teheti; mert a hol életünknek legnagyobb részét töltjük el, az legyen olyan, hogy midőn hazafelé indulunk, mindig örömmel gondoljuk el: mily jó, hogy újra otthon lehetünk. De, hogy ily gondolatok velünk összeforrhassanak, a kellő házi kényelem mellett, rendben kell lennünk lelki otthonunkkal is. Csak az, a kinél ezek egymást kiegészítve feltalálhatók, érezheti magát jól otthonában. Igen. A külső embernek megszerzett kényelmet, csak belső énünk képes a maga értékében megbecsülni. Úgy van, mint a növénynél, mely csak úgy fejlődhetik, szívhatja föl a talaj tápanyagait, ha külső és belső szervei egészségesek. Tehát tisztába kell jönnök lelki szükségleteinkkel, ohajainkkal, és a mi fő, meg kell nyernünk lelki nyugalunkat, mely cselekedeteink folyásából vonja le a maga következtetéseit: boldogságunkra, vagy arra, hogy magunkat szerencsétlennek — önmagunkkal elégedetleneknek érezzük.

Multbani és jelenbeni tetteink hőmérői lelki állapotunknak, mely felszökhet a meglegedés legmagasabb fokára, midőn senkivel sem cserélünk és leszállhat mélyre, eltemetve boldogságunkat, midőn nyomorultak vagyunk — olyanok — hogy elképzeljük: nincs senki oly szerencsétlen, mint mi. A kettő között van a közép út, midőn kibékülünk e körülményekkel — melyeket helyükből kimozdítani nem birunk. Megalkuszunk az étellel és annak feltételeivel. Így megnyertük a játszmát, melyet a sorssal folytatánk. Gondtelt agyunk és nehéz szívünk nyugalmat nyer a jelenben és keresi az összeköttetést a mult eseményeivel, hogy azokból vigasztalást merithessen.

Megtalálja, vagy nem.

Előbbi eset nem hosszasan védi meg a további gondoktól, keservtől, mert minden elenyészik: boldogságunk is. Egy megmarad, a míg élünk és észlelni képesek vagyunk: a vágy, hogy a boldogságot visszaszerezzük, ha elvesztettük, vagy birtokába jussunk, ha még nem mondhatók magunkénak. De ezen magasan felállított, nehezen elérhető célhoz csak kedélyünk, a benünk életre kelt kívánságok és érzelmek egyensúlyával jutha-

tunk, melyeknek karjai ki kell, hogy nyuljanak a multra és jelenre, midőn nem nehezedik lelkiösmeretünkre oly tett, mely állandó nyomást gyakorolván reá, képzeletünk nyugalmát, megelégedését elüzi körünkből.

Hisz mi is a boldogság? Képzelődes szülte megnyugvás azon, hogy boldogok vagyunk és lehetünk.

És mivel, mint látók boldogságunk útja mindenesetre a a múltból vezet a jelenbe; azért tiszta legyen annak égboltja is.

Midőn a jelent éljük gondoljuk meg, hogy az nemsokára a múlté lesz és reánk örökre elveszett, mennyiben azt nem jól használtuk fel.

Minden nappal egy oly időt élünk át, melyet nem tudunk visszavarázsolni, bár gyakran tennők azt. Moat is, midőn egy, az élet egén aláhanyatlott évnek nézünk utánna: Nem jut e sokunknak eszünkbe, bár ezt, vagy amaszt méskép cselekedtük volna? A megtörtént után következik a megbánás és még jó, ha megérkezik, mert a fél javulás: Biztosíték a jövőre.

Gondoljunk csak vissza, hány jó tettet, mely kínálkozott, szalasztottunk el? Hány oly eset elől tértünk ki, mely tulajdonkép, közönséges emberi felfogás szerint nem bűn, csak az emberben rejlő rossz indulatnak megnyilatkozása, de mely ellen, a vérünkbe átment nemesebb érzés tiltakozott, de — siker nélkül? Mennyi nyomort láttunk, segítségért esdve, mellettünk elhaladni a nélkül, hogy kezünket bátorításra kinyújtottuk volna, bár az módunkban volt? Hány esetben nem esett meg szívünk a szerencsétlenség látásán, bár a sors lehet ép mi nekünk szánta, hogy azt megakadályozzuk, mert kigondoltunk számitólag — nem teszem, mert az nekem kellemetlen, vagy esetleg tőlem csekély áldozatot is követelhet?

Bizony, ha elfogulatlan számitást teszünk magunkkal és az eltelt eseményekkel, el kell ösmerjük, hogy többet és jobbat tehattunk volna. Most magunkban megszegyenülve tekintünk vissza az elmúlt napokra és még örülünk, hogy az emberek nem sejtik lelki tépelődésünket — gondolva, hogy majd a szerént ítélnék. Jóknak becsülnek, bár igazság szerént rosszak vagyunk. Rosszak — a legfőbb, legilletékesebb itélőbíró — lelkiösmeretünk előtt

Igen, mert az ember szeret mindig jobbnak látszani, mint a milyen.

Pedig ily lágy-meleg eljárással, azon emberek erkölcsi niveaujára súlyedünk, kik szivesen hozzájárulnának egy kis csaláshoz is, hogy maguknak anyagi, vagy más előnyöket szerezzenek, ha nem tartanának attól, hogy az majd kitudódik.

Félnek a világosságtól — mint farkasok, a juhai közt járó pásztor éjjeli lámpája fényétől. Így cselekszünk, bár ezzel csak magunkat csaljuk meg. Lelkiösmeretünk éber őrizője tetteinknek, csak úgy nyugszik meg, ha ő és viselkedésünk összebarátkozhatnak. Különben is csak azon napok emléke marad lelkünkbe vésvé, mint olyan, mire örömmel vegyült gyönyörrel gondolhatunk, melyet kiérdemeltünk, melyet egy jó tettel magunknak biztosítottunk.

Oh tí tanuságtételei a nemesebb gondolkozásnak, ti a szenvedések könnyeiu átszűrődött cselekedetei az igazságnak, a könnyörületnek, miért nem maradtok meg el nem mosodó lenyomata a képnek, melyet alkotni kívántatok? Az anyag meg van hozzá, miért foly az el gyakran tiltott utakon? Hadd lássák meg az elvetemültek becstelenségük ijesztő voltát — midőn van még idő a megtérésre. Az emberek jóságából, áldozatkészségéből veszitek melegedeteket és onnan árad az szét reményt adva a csüggedőknek, ha kihülnek azok, vagy szétszórja a szivtelenség, az egymásnak ártani akaró irigység — vagy a csak saját hatalmát ösmerő erőszak a kigyult lángokat, melyeket sok vesződés után lobbantott fel a jók igyekezete: akkor vége minden törekvésnek, jóakaratnak. Zátonyra kerültetek, honnan nem lehet kijutni. Mi tevők legyetek a segítség reménye nélkül? Sziveitekben a keserűség érzetével azok iránt, kik nem engedték, hogy a fa meghozza gyümölcsét azok részére, kiknek ültették? Miért nem vagytok képesek mindig érvényesülni, miért nem tudjátok eloszlatni, vagy kikerülni a közétek furakodó akadályokat, melyeket a körülmények alkottak? Ha hatalmataik idáig terjedne, mily más képe lenne gyakran a világnak.

Igy csak halvány árnyékai vagyunk annak, a mik akarunk lenni; gyakran csak mozgó alakok, kik tenni képtelenek. Mert mondják meg: ugyan hogyan tarthatjuk vissza a romlott embert a végelsülyedéstől, kinek a nemtelen szenvedélyek éket vertek szive nemesebb érzelmeibe, hogy nem bir szabadon mozogni — ki nem vetheti le magáról előbbieik kényszer-zubbonnyát, mert nincs ereje hozzá; — midőn a roszt folyton csábitgatja — ha tudunk elébe példát állítani, melyen lelkesülve megtegyje, — mire azelőtt képtelen volt, hogy követhesse? Azon nem segíthetünk! Forgóba jutott, mely martalékát nem bocsátja

Ezen elveszett lelkeknek mi lesz jövőjük, hová menekvésük?

Az ember elszomorodik rajta!

Ha visszapillaptunk a száz év előtti időkre, midőn az emberekben felgyülemlett elégedetlenség Franciaországban kitört és vitte parázsát Európa más tájaira, midőn egy ember világra

szóló tettei előtt bámulattal meghajol az Isten kegyelméből létező monarchia és az azt megtagadó elvek emlőjén táplálkozó demagógia; mely később a szabadság fennem hangoztatott jelzavát felejtve, kedvteléssel szoritja nyakára a jármat, melytől szabadulni óhajtott.

— Ha magunk elébe idézzük a 48-ik általános forrongás szabadsági eszméit és latoljuk az ebből — erre kifejlődött Európa-szerte elfogadott abszoliztikus rendszert mig azt más — és újra más követte, a mint az az eszmék forró kemenczében életre jött és kiindult hódító útjára. — És annyi idő után kérjük magunkban: mi lesz mostan, az eszmék mely stádiumát éljük jelenleg és annak meg lesz-e eddigi eredménye?

Az aláfoljó pataknak nem változott-e meg a vize? Midőn annak, mi száz év előtt egy kivánt állapot volt, most hátat fordítunk, mert megundorodtunk tőle. A dolgok ezen változó felfogásában, mely eszmék azok, melyek hosszú időre megszabják a teendő események fejlődésének irányát?

A népek nagy szívében mindig van egy lappangó sejtelen, egy titkon őrzött gondolat, melyet barát ad barátnak kezébe, fiu apjától örököl, mely változik és alkalmazkodik a körülményekhez, melyektől létesülhetését várja. Alakulásuk olyan, mint a felhőcsoportoké, melyeket a szél ide és tova hajt, itten terhes felhőkké tömöríti, elsötétítvén a tájat, mely fölött összegyültek, amott nyilásokat hagy, melyeken a világosság áttör: a reményt, a boldogulást, a jövőbeni bizalmat felébresztve és táplálva az alatta lakókban. Mely nemzet felett lebegnek azon vészthozó felhők; mely másik a szerencse kegyeltje? Mi ritkíthatja meg — mert meg nem szüntetheti semmi — ezen káros alakulásokat, melyeket rázkodtatások követnek, elnyomván az emberek egy részét, vagy felszabadítván őket? Mely eszmének teljesülte emelheti az emberiséget a fejlődés magasabb fokára, közelebbre a megelégedéshez? Mert ezek gyakran ellentétesek, a műveltségéhez járulván a kívánalmak, melyeket nem lehet ki-elégíteni.

Ezen kérdések most mind előnkbe tódulnak, a nélkül, hogy azokra kielégítő választ tudnánk adni.

De lám, gyötrő gondolataim közepette meglátom keleten a fénylő csillagot, mely a Herodestől jövő bölceeket vezeti Bethlehembe Jézus Krisztushoz; bölcsőjénél eszembe jtnak a tanítások, melyeket életre hívott és megpillantom, miként helyezkednek el a krisztusi eszmék észrevétlenül millió és millió ember lelkületébe, hódítva ellenállhatlan erővel, melyek igazsá-

gát átérezve, befogadja mindenki, ki azokat megértette, mint a tűz, mely magához ragadja a levegő oxigénjét s felkiáltok ez a jelszó, mely magához vonz, leköt mindeneket, ezen kristálytisztta forrásból eredő eszméké a jövő.

Ember nem tudhatja, mi lesz, én mégis úgy képzelem, hogy a mi ezután jön, az az emberiség, a szabadelvű eszmék diadalmas harcza kell, hogy legyen, a hátra tekintő, az ököljog hatalmát restituálni kívánó reactio ellenében. Igen, előre haladtunk már, a nyomjelzés a kívánt szél felé kitűzetett, csak haladjunk bizalommal a megkezdett uton. Visszatérnünk nem lehet. Hogy is lehetne? Visszakiváncozik-e az ártatlanul elítélt rab a fogságba, ha egyszer onnan kiszabadult?

Az ezerkilencszáz évvel ezelőtt elszort magnak, melyet a gallilei Krisztus a kereszténység szívébe plántált, fejlődnie kell, mindnyájunknak ezen eszmét szolgáló tevékenységében.

Midőn elfogadjuk mindazon tanításokat, melyeket Krisztus hirdetett a maguk egyszerűségében és mégis megkapó nagyságukban, midőn elkerülve az ellentétes, egymást rosz szemmel néző különböző dogmák széthuzó kanyarulatait, egyesülünk abban, hogy egymást a bajban keresztényi szeretettel támogassuk, szeretettel, mely nem ösmer vallást, fajt, társadalmi különbségeket, csak elnyomorodott embert, kin segíteni kell.

S akkor beteljesedik az egy akol, egy pásztor annyiszor hangoztatott kívánalma.

Midőn nem térünk át egy más vallására, mely mindenkinek szabadon választható tulajdona marad, hanem megtérünk a rosszból a jóra. Midőn az emberek lelke lecsendesedik, mint a győzők serege a lezajlott csata után.

Ily jövőt látok lelki szemeim előtt.

Nem kívántok-e mindnyájan részesei lenni?

Ha igen, utánam, velem jőjjetek!

Ezen gondolatokban megerősödve, imádkozzunk Istenhez az új század előestéjén!

De álljunk meg! Vajjon nem csalódom-e?

Vajjon megvan mindenkiben a jóakarát, hogy ezen szép idea megvalósítható legyen?

Biztató jel-e az, hogy a vallási türelmesség, mely eddig minálunk aranykorát érte, a múltó évszázaddal kezd lehaladni pályáján, a helyett, hogy még fényesebben ragyogjon a felvilágosodottság és a felebaráti szeretet égén?

Nem szomorú jelenség-e, hogy minket unitáriusokat a testvér év. református és ágostai felekezetekből némelyek nem ösmernek el protestánsoknak és még keresztény voltunkat is

kezdik kétségbe vonni? Midőn az ember ilyeneket hall, ér meg, nem csuda-e, ha néha a keserűség érzetével telik el ezen méltatlan támadások és oktalan versengések miatt? holott közös erővel kellene szembeszállnunk a mindnyájunkat fenyegető bigottság, a mult századok vallási üldözéseinek kora után égő vágygyal tekintő, csak a saját hitét üdvözítőnek hirdető vallási türelmetlenség és az elvakult fanatizmus ellenében.

De nézzük közelebbről a kérdést.

Nem vagyunk-e mi protestánsok, kik ugyanazon fészkekből repültünk ki, melyet Luther rakott meg a reformáció kezdetével, a honnan többi testvér protestáns felekezeteink is kiindultak a szabad gondolkodás eszméinek terjesztésére, azért, hogy talán egy magasabban álló ágára szállottunk meg a keresztény vallás dogmáit magyarázó eszmékből kifejlődött fának, melynek ők alsóbb, levéldúsabb ágaira telepedtek, mert úgy vélték, hogy az inkább megfelel lelki sugalatuknak, meggyőződésüknek. Vajjon nem ugyanazon lelki vágy ösztönzött-e a régi családi tűzhely elhagyására, hol lelkiismeretünk már nem tudott megnyugodni, mert kikiváncoltunk mindnyájan a világosságra, fel az eszmék magasabb birodalmába, hol gondolatainkat nem kívánták békóba verni? Ez volt czélja a protestantizmusnak. A feltámadott gondolat-szabadság ugyanazon fészkeben keltünk ki, az anyai szeretetnek ugyanazon melege takarta be fázó tagjainkat, mielőtt kirepültünk — és még sem lennénk testvérek — ne lennénk protestánsok, mert néhány hitcikkely dolgában más véleményen vagyunk? Nem, uraim, a közös eredetet, ha megtagadnák is testvéreink, nem engedjük magunktól elvitatni és mi maradunk mindig a Krisztusban és általa testvéreik, ha számban és vagyonban tőlük messze elmaradva, de a keresztény társadalom munkái és feladatai megoldásánál velük egyenlő rangban! Az elüldözött testvér magasabbra szállott, lehet, de azért testvéri szeretettel tekint alá a volt lakótársakra. Csak várja a hívó szót, hogy kimozduljon, és akkor bizony tudom, köddé, párává foszlik szét a fagyos jégtorlasz, melyet a Debreczenből és a sík alföld teréről kiindult hideg szél, — mely végig csapongott Erdély bérczein is — támasztott közöttünk.

Ne lennénk keresztények? Mi, kik hiszünk az igazságos, kegyelmes és mindeneket egyaránt szerető, jókról, rosszakról gondoskodó nagy Isten jóságában és utolérhetlen bölcsességében, kik az ő művét látjuk a természet minden jelenségében, a legkisebb rovartól a mindent uraló emberig, kik őt látjuk mindenben, mi gondolatinkban lelkünket megragadja: a külvilág minden alakulásában, melyet parányiségaért nem észlelhet emberi szemünk, de tudjuk, érezzük, hogy megvannak, abban, hogy a

természeti élet fejlődését elősegítik — a meleg szellőtől, mely arcunkat megsimogatja, a vad tova zúgó orkánig, — mely százados tölgyeket szaggat ki gyökerükből és mindazon nagy-szerű természeti tüneményekig, melyek már egymagukban, ha keletkezésükről gondolkozunk, elszédítenek és véges elménkkal magunknak megmagyarázni képtelenek vagyunk. Mi ne lennénk keresztények, kik az ő jelenlétét, hatalmát szemléljük emberi tevékenységünk minden mozzanatánál, midőn bámulattal telünk el iránta még akkor is, ha szomorúságot, csapást mér fejünkre, mert tudjuk, hogy az is javunkra szolgál és halával gondolunk reá, midőn azok alól kiszabadított és újra magához emel? Mi ne lennénk keresztények, kik elfogadjuk a Jézus Krisztus minden tanításait, melyek szerint, ha él valaki, lehet keresztényi erényekben gazdag oly emberré, milyenekké lenni ő megtanított, milyenné lenni a keresztényi élet főfeladata: olyaná, kinek fenséges, el nem érhető alakját bemutatá Krisztus életében és dicső halálában. Krisztust követjük a szeretetben embertársaink iránt, őt a megbocsájtásban, ha meg nem érdemelt bántódást kell szenvednünk ellenségeinktől, és midőn mindenkben így kívánjuk megvalósítani a magasztos czélt, a valódi keresztényi erények ideálját — még se lennénk keresztények?

Hát akkor kik a valódi keresztények?

Nem, uraim, keresztények vagyunk mi a szó igaz értelmében. Mert elfogadjuk mindazon törvényeket, melyek egy jó, egy nemes élet gyakorlásához föltétlen kellékek, de fentartjuk magunknak a szabad gondolkodást és magyarázatot oly tanokról, melyek nincsenek bizonyítva, azon mértékig, hogy ezek ne ütközzenek bele a keresztényi élet és erkölcs szabályaiba. Ez a mi hitünk, ez ellenkező véleményünk, de ez a mi erényünk is, a mint azt mi felfogjuk.

Kicsiny eltérés a mellékkérdésekben, de a főben, a keresztényi élet magyarázatában egy alapon vagyunk, tehát a mint ők keresztények, mi is azok vagyunk. Ez az, a mit akartam bizonyítani és a mit nem lehet megtagadni. Tehát hagyjanak meg békében ezen elnevezésben és ösmerjenek el újra testvéreikül, mert a mint nem hoztunk eddig sem szégyent ezen névre, ezután sem fogjuk azt, Isten segédelmével tenni

Kérdezhetik némelyek, miért szólék ezen tárgyhoz, miért kavarom fel még jobban az ugyis zavaros vizet?

De nem úgy van. Én békét akarok mi közöttünk. Háborut kíván az, ki már előre békét kér? De a ki békét akar, annak nyilatkoznia is kell.

Tehát felszólaltam, mert tudom, hogy tiszta helyzetekből nőnek ki a tartós barátságok. Nem szándékom még jobban fel-

bolygatni a köztünk levő kelletlen állapotot, hanem czélom tisztázni, elsimitani az ellentéteket és eloltani a parázs alatt égő tüzet, mely csak alkalomra vár, hogy kitörhessen. A mi gravamen ajkaimról elhangzott, az csak egy méltatlanul megtámadott testvér feljajdulása volt. Régóta lelkemen van e nyilatkozat, mert nehezemre esett, hogy testvér felekezetek, nagyobbára mind magyarok, egymással elegyedjenek czivodásba, egymást gyengítsék, a helyett, hogy tömör phalanxban egyesülnének a magyarnak úgyis számtalan ellenségével szemben. Kibe bizzunk, ha mi magyarok nem értünk egyet? És e mellett protestáns felekezetek kicsinyítsék egymást vallási kérdésekben, az 1900-ik évben; valóban, az ember lehetetlennek tartaná azt Erdélyben, a türelmesség par excellence hazájában, ha nem észlelné annak szomorú jelenségét

Jöjjenek uraim! Szüntessük meg a félreértéseket, ha azok még megvannak. Mert az kétségen kívüli, hogy ezen természetellenes, erőltetett állapoton, (máskép valóban nem nevezhetem) nem gyönyörködhetik szabadelvűen gondalkozó ember. Tudom felekezetem minden tagja mellett lesz ebben. Hogyisne lenne? Hisz a mi vallásunk a béke és a szeretet vallása, barátunkká fogadunk mindenkit, ki ez eszmékben velünk egyestül

De midőn ezt teszem, szólok egyszersmind nemcsak protestáns honfitársaimhoz, hanem a magyar hazában élő minden felekezet tagjaihoz, bármely nemzetiséghez tartozzanak is, és felkérem őket, hogy midőn egymás ügyeit tárgyaljuk, nézzük azokat a békülékenység szemüvegén át és ha felekezeti érdekeink ellentétesek, a mit pár barátságos szóval el lehetne intézni, ne tegyük vita tárgyává, ne szólítsuk mindjárt fegyverbe hiveinket, hanem hintsük el a keresztényi szeretet himporát, mielőtt a kérdések megoldásába fognánk, mely megtermékenyíti törekvéseinket mindnyájunk javára. Mindig gondoljuk meg jól, mi lehet eljárásunknak jövőbeni eredménye, csak azután határozunk.

Ne kívánjuk magunknak már előre lefoglalni minden ember lelkének üdvösségét. Mert az hiábavaló. Mindenki maga érzi legjobban, mily talajba verhet gyökeret lelkének egyensulya és és odahúzó, hova meggyőződése vonza.

A vallás csak mód lehet, mely által azt elérhetjük.

Tartsuk hát szabadon ahoz az utat.

A vallás biztató szavát várjuk, midőn a szenvedések szomorú napjai ránk nehezednek, tőle reméljük lelki fájdalmaink enyhülését, midőn a kétségbeesés körülményeink nyomoruságos volta felett, közelébe visz a megőrülésnek, hozzá folyamodunk létünk végállomásán, midőn már leszámoltunk a földi-gondok-

kál és csak lelkünk békéjét kívánjuk megalkotni, benne bizunk minden baj, minden szerencsétlenség közepette; — de ha jól megdolgunk és szeretnők, hogy ezen állapot még hosszason tartson vallásos meggyőződésünkben: Istennek köszönjük meg a nagy jót, melylyel elhalmozott, tőle kérjük azt továbbra is. Életünk minden viszonyai között, annak ezernyi változásaiban a vallás segítségét, támogatását várjuk és kérjük, azon csüggnék hívő lelkünk egész bizodalomával és midőn az ily nélkülözhetetlen kelleték lelki nyugalomunk elnyerhetésére, mint a levegő életünk fentartására, melynek hiányában egy perczig sem lehetünk el, hogy kívánnók annak áldásától megfosztani az embereket — felekezeti féltékenységből — ha épen nem a mi ajtóinkon belül vélik azt megtalálhatni? Ugy-e az embereket a boldogulás utjától elzárni nem lehet? Ez ellenkeznék a keresztényi szeretet legfenségesebb tanával. Nyissuk meg hát a zsilipeket, hadd folyon szabadon a hit éltető ereje a hívők lelkéhez, ha nem is állunk őrt annak labbancsainál. Mert nem az a cél, hogy kinek előirt szabványai szerint, hanem hogy létesüljön az emberek lelki megnyugovása Isten rendeléseiben. Bocsássunk mindenkit a maga hite forrásához, ha nem is a mi utainkon is kíván odajutni. Ne legyünk szűkkeblűek, hanem ültessük be a türelmesség virágjaival azon ösvény mentét, mely kinek-kinek hite birodalmához vezet, hogy mosolygó rózsák és illatos jáczintok köszöntsék, nem mogorva, feddő arcok sorfala, midőn a kegyelmes, irgalmas Isten színét keresi.

Csak tekintsünk Krisztus jóságos, szelid arczára és arról is leolvashatjuk, hogy így kell cselekednünk. De azt mondják tanításai és egész élete. Miért is, ha keresztények vagyunk névleg, legyünk azok tetteinkben is.

Felejtjük el mindnyájan hitbéli különbözőéseinket — legyünk türelmesek — tiszteljük egymás vallásos meggyőződését, mert higyjék el uraim, nem az biztosítja lelkünk üdvösségét mily szavakkal imádjuk az Istent, nem az, hogy hányszor áldozunk meg, hányszor veszünk urvacsorát vagy hányszor járunk el a templomba, hanem az, hogy a nagy Isten jósága és kegyelme elösmerésének érzésében, mely át kell hogy hassa egész valónkat, találkozzunk egymással a tettek mezején a felebaráti szeretet gyakorlásánál.

Óriási tér az, mely helyet ad mindnyájunknak, csak legyen meg akaratumk, hogy azt felkeressük. De előttünk az általános emberszeretet terjesztésén kívül egy más szent cél is kell, hogy lebegjen. Ezen cél hazánk megerősödésének és virulásának biztosítása az idők végéig a különböző, felekezetek tagjainak összetartásában, fokozva annak hatását a vallás ereje által

is, ép ezért ne különözzünk el, hanem egyesítsük erőnket a magyar nemzeti állam megteremtésében, melynek gondozása alatt élünk és a melyben szabadon fejlődhetünk, de melyet csak tagjainak egyesített ereje tarthat össze és védhet meg. A hatalom oly összege leend az, melyen megtörik minden ármány, minden támadás. A vallás égő szövetnekével kezünkben és lelkünkben, melynek messze kisugárzó fényét tisztelettel övedzik körül a hívők, sorakozzunk melléje, körülötte és akkor erőnk érzetében büszkén felkiálthatunk: Ha Isten velünk, ki ellenünk!

Akkor nem fog senki bántani

Nagyon mesze eltértem tárgyamtól, de azt hiszem megokolja azt annak fontossága, a miért tettem, melynek folyamán is meggyőződtem, hogy Krisztus ember-baráti tanainak még sok teendője maradt a jövő nemzedékek erkölcsi- és hitéletének kifejlődésénél. Hol vagytok vallási türelmesség, felebaráti szeretet és mindazok, melyek ezekkel összefüggésben vannak? Még sok tévhitet kell megszüntetni, sok igazságtalanságot helyrehozni, hogy az igazságérzet folyton terjedő erejénél fogva mely mind nagyobb közöket vonz magához, megnőjjen Krisztus országa: hol az elnyomott védőre, a meggyőződés pártfogásra a beteg orvosra, az éhes kenyérre találjon és ezek által gyarapodjék az általános jóllét és megelégedés az emberek között. Messze vagyunk még ezektől, nagyon messze! És ép ezért, mindezt megközelíteni, az utat és módot keresni, melyek odavezethetnek, mind a jövő század munkája marad. Oh jövel tehát Napkelet csillaga, ki megálltál a hely felett, hol Krisztus született, tűnj fel újra! Segítsd az embereket, irányítsd lépteiket. Adj nekik bölcsességet, megfontolást és kitartást, hogy Krisztus eszméi megvalósuljanak!

Tisztelt hölgyeim és uraim! Végezetül ajánlom önöknek megszívlelésre, hogy midőn megalkotják kellemetes otthonukat és abban a boldog családi kört, tegyék azt egyszersmind a keresztényi jó cselekedetek gazdag tárházává Szenteljének időt a vallásos eszmék kultuszának, mely lelkünket nemesíti és fenntart, megvigasztal lelki bajainkban, de soha az öröm derűjében se feledkezzenek meg, első püspökünk, vallásunk ez országban megalapítójának Dávid Ferencznek azon mondásáról: A hit Isten ajándéka, bűnös, ki azt ócsárolja, bántja. Azt hiszem, ez reafér mindnyájunkra és megérdemli, hogy róla gondolkozzunk.

Báró Petrichevich-Horváth Kálmán.

Czél felé.

Fejem lehajtva jobb kezemre,
Altatgatom a szívemet,
S az én szívem beczézett jószág,
Alhatni csak dallal lehet.
Mily kedves itt a völgy, halom,
Mig dalba' eldicsérgetem,
Amott a távol csillagon
Mereng az én tekintetem.

Belépni egy más, uj világba,
A hol nagyobb az árny, a fény,
S rajként zsibongva kél az érzet
A lélek titkos rejtekén.
Hol mély vizeknek tükre int,
Elszállni a habok felett,
Azután meg a lábaink
Egy fény sugarban vetni meg.

Elszállni e völgy öléből
A hótakart mezőkön át,
Hol eddig ismeretlen álmok
Ólén a lelkem sóse járt,
S dajkálkodó mesékre én
Mig hallgatok, a kék vizek
Hullámos, fodros gyűrűjén
Zöld lombok alja integet

Avagy gőzszárnyakon repülni,
Elbúcsuzódni: én megyek,
S utamba' semmi más kíséret:
Borongó székely fellegek.
Talán eltérnek másfelé,
Utolsó könnyem hol lehullt,
Hová határkövét veré
A sors: jövőd itt, s túl — a mult.

Megállok ott aztán, megállok,
Csöndes kicsi tanyát verek,
És gőgicsélő szép szavakkal
Marasztgatom a szívemet.
Jövőmnnek édes álmain
Elringatom a bánatát,
Tán röpke szálló dalaim
Feledtetik a régi tájt.

S ha az idő a mult fölébe
Megszötte szürke fátyolát,
Hullámain szilaj haboknak
Evezgetnek megint tovább,
Hol zajlik szívek tengere
S mind drága gyöngy, a mit kivet,
Csillog az evezős szeme:
Rév, rév, — az álmadott szigett.

. . . . Hanem, hisz addig messze van még,
Bégyepesül sok sirhalom,
S valamelyiknek túl a szélén
Nem kell egy ujba botlanom?
De *révbe* érek így is én
S ki mondaná, vajjon ki meg,
Ha terhemet leürítém,
Még lesz-e álmom — más sziget? . . .

Tarcsafalvi Albert.

Szétszórtan lakó hiveink gondozása.

Egyházunk e kérdés megfejtése felett csak most kezd gondolkozni, a mikor már sokat elvesztettünk. Hogy az utóbbi időben veszteségünk még nagyobb nem lett; elvitatlanul a legnagyobb érdem az Unitárius Közlöny szerkesztőségét illeti. — Azt hiszem sok száz példányra tehető a száma ennek az eleven, gondosan körültekintő lapnak, mellyel a legfélrebb eső helyeken felkereste hiveinket s mellyel, ha előfizetést nem is nyert; de legalább a felkeresetteket arra ébresztette, hogy ők unitáriusok. Igazán jól esik egy körutunkban, ha ezzel az igazi, valódi jóbaráttal az Unitárius Közlönnyel találkozunk. Ez egy magában már nagy munkát végez, s hova tovább nemcsak jobban-jobban feleleveníti a hiterőt, de tért hódít mindenütt, a hová csak eljuthat. Sajnos csak az, hogy nem juthat el mindenkire, mert a szétszórtan élők nagy zöme nem ismeri, vagy nem képes előfizetni, vagy pedig magára hagyatván, közönyös az előfizetés iránt. Ezek között az előfizetők gyűjtésével, minden lelkes barátja a szétszórtan élők megmentését mozditja elő. Ezzel azonban a feltett kérdésre nem feleltünk meg.

A hitbuzgóság, a hiterő, vallásunk iránti lelkesedés fokozottabb körültekintésre, fáradhatatlanabb munkára kell hogy buzdítsanak; szóval lázasabb tevékenységre van ma szükség, mint volt bármikor. Ha a mulasztásért vádat emelünk ez sujthatja a pásztorokat is, de nem vonható el a nyáj világi vezetőitől sem.

Annai bizonyos, hogy az iskolában eddig a vallásitanításra nem fordított elég gond. Vallásunk a maga fenségességében és egyszerű tiszta voltában nem ismertetett meg úgy, hogy arra a változott helyen és körülmények között a settenkedő farizeusok ígéretükkel pusztítólag ne hathattak volna. Azok a hithősök, kik máglyalángok között, kik a börtön fojtó levegőjében az elhordozhatatlan szenvedéseket is elhordozták; nem mutattattak úgy be, nem állítottak, varázsoltattak úgy elő, hogy az ők lelki ereje, hittüze örök életü hitet, s hiterővel párosított tudásvágyat ébresszen; még pedig állandót a hitutódokban. A vallás alapos tanítása nélkül pedig, kit az élet küzdelmi kényszerre kidob a tömöttebb egyhitűek seregéből, elvész egyházára nézve, de sajnos, sok esetben elvész nemzetére nézve is. Ezeknek a megmentésére kell sietnünk. Erre pedig a lelkészkedő papság nem elég! Hogy ettől is nagyobb gond kívántassék szükséges. A lelkésznek ismernie kell hallgatói mindenikét, s figyelemmel kell lennie arra, hogy azok közül időről-időre, ki merre, hová vándorol, s minden esetről értesítenie kell az elköltözött megtelepedési helyéhez legközelebb lakó lelkésztársát, ki a szétszórta lakókról vezetendő családkönyvbe felveszi. E nélkül új helyén nehéz tudomást szerezni s az összekötőkapcsot fentartani. Harmincz kilométerre van téve azon határvonal, melyen belől a lelkész minden segélyen kívül, köteles felkeresni a hiveket

De mi lesz azokkal, kik 60–150 s még több klmterre esnek egy-egy lelkésztől? És ilyen hívünk sok van!! Itt előtérbe kell lépni a missió szolgálattal megbizandó — mert ezt elődázni nem lehet — lelkészi állás felállításával. Míg azonban ennek a kérdésnek megfejtése bekövetkeznék, legyenek segítségül a világi papok, vagyis azok, azok, a kik éppen szétszórta töltenek be magasabb állást. Hogy ezek magukban bárhol tántorithatatlanul kitartanak a hithűségben, ezt tudjuk; de ez nem elég. Vajjon N-Enyeden, Gyulaféhérvárt, Déván, Fogarason egyházi tanácsossaink nem tehetnék-e meg azt, hogy az állami anyakönyvek alapján megközelítő statistikát mutassanak ki helyben és vidéken lakó unitáriusokról? Hát a Szamos mentét, a Nagy-Almás vize mellékét ki járja be? Mindenütt vannak unitárius vallásu hivatalosok; a papság szívesen veszi, az egyház köszönettel fogadja, ha ezek örökké válnak; ha lelkesedve lelkesítnek. A tiszta tudás emelkedik, ha a szeretet evangéliumát követve vezetőik lesznek az idegen hit által megtámogattnak.

Szóval minden téren és helyen buzgóbbaknak kell lenni, s vallásunk tiszta szent tüze, a hit inspirációja, melegebben kell

hogy lelkesítse n világi vezérlő elemet! — Ma már nem elég a gyűléseken való megjelenés! S habár a Dávid Ferencz Egyletek a lánglelkű, mátyrhálált szenvedettnek tiszta hiteseimét első helyen védik, óvják, terjesztik — nem elégségesek. Azokból is még sokan hiányoznak.

Kik ily egyletekben tényleg részt nem vehetnek, kiket a hivatás általunk meg nem hódított mezőre vitt; ezek ha ketten vagy hárman vannak is, legyenek a lelkiismeretszabadság bajnokai, legyenek élő, égő hitoszlopok!! Igy bizonyára csoportosulva és csoportosítva, gyenge lesz az a hála, melyet hittestvéreink elhalászására vetett ki a vallási türelmetlenség! Egyesült erő, közös munka, valódi buzgóság, igaz hűség, megkönnyítik az Unitárius Közlöny nehéz munkáját, — összetartják a szétzortan élő hiveket!

M. M.

Egy angol unitárius missióról.

— A Dávid Ferencz Egyletnek Kolozsvárt 1900. február 4-én tartott felolvasó ülésén felolvasta F a n g h Erzsébet polg. l. iskolai tanítónő. —

Az elmúlt év augusztus havában pár hetet Grindelwaldban, Interlaken mellett töltöttem egy körül-belől ötven tagból álló angol unitárius kiránduló társasággal, melynek feje és vezetője Tagart kisasszony volt. Legyen szabad röviden elmondanom, hogy mi hozta össze e társaságot Schweiz gyönyörű hegyei között s milyen vallás-erkölcsi célt tűzött ki magának a buzgó vezető, midőn Anglia legkülönbözőbb vidékeiről összegyűjtötte az unitáriusokat s gondoskodott szünidei szórakozásokról

Az angol királyságban, ép úgy, mint nálunk is, számos unitárius él elszórva az ország minden részében, Londonban ép úgy, mint Wales vagy Skótia hegyvidéki kis falvaiban, sőt Irországban a különben buzgó katolikusok között is lehet hit-sorsosokra találni. Az unitárius hitközségek és templomok száma sem csekély, de még sem elégséges arra nézve, hogy az összetartás teljes legyen. S ép ezért gyakran megtörténik még most is, de sokkal gyakrabban megtörtént a múltban, hogy egyesek, néha egész családok is, különösen a szegényebb néposztály köréből elszakadtak az egyháztól, mert évek hosszú során át nem mehettek unitárius templomba, nem találkoztak unitárius lelkészszel, könyvekkel, melyekből vigaszt vagy bátorítást nyer-

hettek volna, nem voltak; így aztán csatlakoztak más egyházakhoz nagyon sokszor vallásos hitők és meggyőződésük ellenére is. Ezen a valláserkölcsei tekintetben mindenestre szomorú állapoton akart segíteni Tagart kisasszony, midőn pár évvel ezelőtt, barátnője Hill Florence, segítségével és úgy szellemi, mint anyagi támogatásával megkezdte „Postal Mission“ nevezetű buzgó munkáját. E két lelkes nő törekvése, mint a név maga is mutatja, missionarizmus volt, melyet a posta segítségével akartak terjeszteni. Céljük e missio segítségével összetartást, mintegy szellemi kapcsolatot alkotni az ország, sőt gyakran még a kolóniák legtávolabb eső részeiben élő unitáriusok közt is, továbbá, s ez még nagyobb, még nemesebb feladat, megnyerni az egyház számára számos tévelygő lelket, kik kellő tanítás vagy kellő erkölcsi alap híjával, néha önmagukkal meghasonolva, hitőkben megingatva, mint hajótöröttek küzdenek lelki megnyugvásért. A missio megalapítói már tapasztalatból tudták, hogy ezek között a tévelygők között gyakran vannak olyanok is, a kik, mint már előbb említettem, komoly meggyőződéssel, szilárd hittel hivatnak az unitárius vallásnak, de mégis az anglikán vagy presbiterialis, vagy valamely más felekezethez csatlakoznak, mert mint unitáriusok egyedül állanak, nincs, kivel gondolataikat közöljék, nincs, kitől buzdítást nyerjenek. A Postal Mission mindezen segíteni akart s hogy az erős akaratot mindenkor siker koronázza, az itt is bebizonyult. De mielőtt még az eredményről szólanék, röviden elmondom, hogy milyen úton érik el a missio tagjai szép és magasztos céljukat. Munkájukat azzal kezdték, hogy összevásároltak, gyakran ajándékba is kaptak, szóval összegyűjtöttek több száz kötetből álló vallásos könyvtárat, olcsó kis köteteket az ó és új testamentumból, biblia magyarázatokat, kitünőbb unitárius papok prédikációit, az unitárius hitelveket tartalmazó s magyarázó röpiratokat, népszerű, könnyen érthető valláserkölcsei elbeszéléseket, unitárius papok életrajzeit, az unitárius vallás keletkezésének történetét, szintén népszerű alakban stb. stb. Ezekhez csatlakoztak aztán a folyóiratok, az általunk is jól ismert „Christien Life“ és az „Inquirer“, melyeknek számos példánya állott rendelkezésükre. A könyvek megválasztásánál mindig arra törekedtek, hogy olyanokat szerezzenek meg, melyeket a népnek egyszerű műveltséggel bíró gyermekei is megérthessenek s melyekben hitelveink tiszta, határozott kifejezésre jutnak. Mikor már könyvtárunk ilyenformán rendezve volt, hirdetéseket tettek ki a legelterjedtebb napilapokba s vallásos folyóiratokba, körleveleket intéztek az ismerős, vidéki unitárius lelkészekhez vagy világi főemberekhez. Ugy a hirdetések, mint a körlevelek rövid

tartalma csak az volt, hogy kik az unitárius vallást ismerni óhajtják, vagy arra vonatkozólag felvilágosításra lenne szükségük, forduljanak egész bizalommal a „Postal Mission“ elnökségéhez, Tagart Luciehez London — s következett a részletes czim. A levelek nem vártak magukra sokáig s csakhamar naponta érkezett egy néhány a lezjelrejtettebb, távoli vidékekről is a társadalom minden rétegéből, de leginkább a szegényebb munkás és kisiparos osztályból. A levelek tartalma a hány, annyiféle volt, sok kétségbeesett lelki küzdelmekről, más megingott hitről, vagy elkeseredett világfelforgató eszmékről tanuskodott. A missio tagjai aztán mindenkinek válaszoltak, felvilágosítással szolgáltak az illetőnek s igyekeztek kételyeit a mennyire lehet eloszlatni. Utasították, hogy keresse fel alkalomszerűleg a hozzá legközelebbi községben levő unitárius lelkészt, kitől lelki vigaszt nyerhet, sőt azt is tudatták vele, hogy hol található legközelebb hitsorsosokra, kikhez bátran csatlakozhatik. Levelükhöz mindig csatoltak egy-egy, az illető lelkivilágának leginkább megfelelő kötetet átolvasás, áttanulmányozás végett. A könyvek rendszeren hálásan köszönő sorok kíséretében jöttek vissza, olvasóik még többet is kértek s leírták, hogy mily hatást gyakorolt rájuk a szép olvasmány, mennyit tanultak belőle s arra kérték a missio tagjait, engedjék meg, hogy a kölcsön kapott könyveket jó barátaiknak is átadhassák. Így két év múlva a missionak már számos rendes levelezője volt, kik közül igen sokan csatlakoztak az unitárius egyházhoz s lettek ennek leghívebb, legbuzgóbb tagjai. Megható olvasni azokat a hálás, köszönő leveleket, melyeket a missio elnöksége drága kincsek gyanánt őriz, s melyek megezfolyják korunkban a vallástalanságnak, az atheismusnak terjedéséről szóló szomorú híreket.

Majd egy újabb gondolata támadt Tagart kisasszonynak. Vidéki központokon is szervezett fiók-missiókat, egyrészt, hogy tulságosan felhalmozódott munkáját, melyet Hill Florence és két fiatal titkárnő segítségével is alig birt elvégezni, másokkal is megoszssa, másrészt, hogy még szélesebb körben terjeszthesse eszméit s anyagi segélyt is nyerjen egyháza vagyonosabb tagjaitól. Tőrekvéseit, kezdeményezését mindenütt siker koronázta, ez bátorította aztán föl arra, hogy a „Postal Mission“ érdekében még többet is tegyen

Teljes solidaritást, fölbonthatatlan összetartást, a közösségnek érzetét akarta és akarja ma is megteremteni az unitáriusok között! Jól ismerjük mindnyájan a könnyen ketté törhető magános vessző gyengeségét s a csomóba kötött galyak szívós, ellenálló erejét. Elszórva, egyedül, támogató nélkül nagyon könnyen elvész még a legjobb hívő is, elvész különösen Angliá-

ban, hol a vallásos élet igen élénk s hol minden felekezeti dolgozik, mindenik terjeszkedni, erősödni akar; de ha összetartanak az unitáriusok, ha ismerik egymást, ha van egy szellemi központjuk, honnan szükségben segélyt, elhagyottságban bátorító, vigasztaló szót nyernek, akkor nem csak, hogy megtudják állani helyüket az élet küzdelmei között, de megtudják őrizni hitüket a vallások ama nagy babeljében is, mindig szélesebb és szélesebb körben terjeszthetik az unitarizmust s szilárd, megingathatatlan gyökeret verhetnek számára. Ez összetartás, e szolidaritás alapjává Tagart kisasszony a kölcsönös szeretet és barátság érzetét akarta tenni s ezért arra törekedett, hogy évenként legalább egyszer-kétszer összegyűjtsön maga körül az ország különböző vidékeiről egy nagy unitárius társaságot, melynek személyesen elmondhassa elveit, törekvéseit, melynek tagjait közös munkásságra lelkesítse és hogy, mint maga is mondá: „A kelet a nyugottal, az észak a délrel, a kisvárosi a nagyvárossal érintkezzék, ismerkedjék “ De hogy az eszmecsere, a fesztelen társalgásra, a bizalmas megbarátkozásra annál több alkalmuk legyen, nem tartotta elégnek a londoni Essex Hall tágas termeit, ámbár ott is rendez minden évben ilyen összejöveteleket, hanem nagyobb szabású társas utazásokra, kirándulásokra gondolt. A hasznost a czélszerűvel és kellemessel összekapcsolva előbb hazája legszebb részeit kereste fel lelkes karavánjával, majd Párisba, a legutóbbi két évben pedig Schweizba ment, hol a nyári szünidőre egész kis kolóniát alapított. Én már kétszer voltam tagja e kirándulásoknak, első ízben Angliában való tartózkodásom alatt az angol tavak vidékén, midőn Józan Miklós, az oxfordi Manchester College akkori növendéke is egyike volt a kirándulóknak; másodízben pedig az Alpesek között, hol szintén nem én voltam az egyedüli magyar, hanem kedves barátnőim Keul Sarolta és Kovács Irén tanítónők is. Mert Tagart kisasszony nem feledi el magyar hitrokonait, s munkásságának áldását ép oly szívesen osztja meg velük, mint honfitársaival. A schweiczi kirándulás rendkívül kellemes és érdekes voltáról nem szólok. annak a sok természeti szépnak a leírására, melyet az Alpesek vidéke nyújtott nekünk, az én tollam nem képes, de legyen szabad e helyen pár szót szólanom még angol testvéreinknek arról az igazi és mély vallásosságáról, melyet az elmúlt nyáron ismételt alkalmmal volt tapasztalni. Minthogy e kirándulás, melynek nemcsak szórakoztató, és gyönyörködtető czélja volt, hanem vallásos missiónak is szolgált, Tagart kisasszony szigoruan betartotta a vasárnapokat, melyeken a jelenlevő lelkészek egyike unitárius isteni tiszteletet tartott, hol a társaság minden tagja jelen volt. Ezenkívül estén-

ként nagyon gyakran voltak vallásos felolvasások, vitatételek megbeszélése stb. Az összejöveteleket rendszeren vallásos dalok éneklése fejezte be s az énekhez mindenki csatlakozott, fiatal és öreg, nő és férfi egyaránt

Bizony bámulatra, de egyuttal tiszteletreméltó jelenet is az, midőn látjuk, hogy a hosszú út fáradalmai s a vonaton töltött álmatlan éjszakák után, törődött testtel, de ifjú, lelkesülni tudó szívvvel és lélekkel állják körül a zongorát nemcsak a fiatalok, de őszszakálu öreg urak s az élet küzdelmeiben meghajlott idős nők is és csengő, tiszta hangon éneklék azokat az ő gyönyörű egyházi énekeiket, melyeknek szívhezszóló dallama még évek múlva is fülünkben cseng. S hogy a lelkes vezető terve, az általános ismerkedés és barátkozás mennyire sikerült, azt bizonyítja az, hogy még minket, távollevő magyarokat is, gyakran felkeresnek leveleikkel ottan megismert kedves barátaink s könyveket, folyóiratokat küldenek számunkra; sőt azt is megígérték, hogy ha majd Magyarország felé vezet a Tagart kisasszony útja, Anglia minden részéből sokan csatlakoznak hozzá, hogy megismerhessék magyarországi hitrokonaikat. Ez részükről nem csak szóbeszéd és banális ígélet, a melyet nem szokás megtartani, hanem komoly elhatározás, melynek kivitele sem fog soká késni Tagart Lucie kisasszony ugyanis megígérte jelenlétét az új unitárius gimnázium megnyitó ünnepélyén s csak arra kér bennünket, hogy a biztos datumot közöljük mentől hamarabb lapjaikban, hogy elkészíthesse a Magyarországra jövő társaság programját

E hirt, hiszem és reménylem, hogy minden magyar unitárius szívesen fogadja s örömmel üdvözli majd annak idején idegen hitsorsossainkat, kik annyi éveken át oktattak bennünket, nemes, magasztos, fáradhatatlan munkásságuk nyújtotta példájukkal s lelkesítettek, támogattak nehéz küzdelmeinkben.

Lelkesítésük, támogatásuk még ma is szükséges nekünk, az ő kitartó munkásságuk által ösztönöztetve, nekünk is dolgozunk kell egyházunk felvirágoztatásának érdekében. Azt hiszem hogy a jelenlevő mélyen tisztelt közönség minden egyes tagja meg van győződve arról, hogy épen a Dávid Ferencz Egylet van hivatva, hogy társadalmi úton összetartást létesítsen hazánk unitáriusai között. Ne csüggedjünk tehát el, ha nehézségekre akadunk útunkban, hanem Isten áldását kérve szent és nemes törekvésünkre, fogjunk munkához. Ne legyen közöttünk egy sem „ki lomhán vesztegel“, hanem érdemeljük ki mindannyian a költő elismerő szavait: „dicsőség arra, a ki dolgozik!“

Fangh Erzsébet.

Kis dolgok, nagy bajok.

Van szívünk, van lelkünk is. A szív az érzelem, a lélek az értelem tárháza Boldogságunk attól függ, hogy ez a két testvér milyen barátságban él egymással. Ha a szív túlságosan sokat követel és az ész tanácsára keveset hallgat, nem lehet tartós a boldogság. Ha az ész csak magára gondol s a szív kívánságait nem veszi figyelembe, nem lehet békesség. Ekkor az élet rideg, hideg, sivár Jó lesz tehát ápolni e két testvér barátságát, egyetértését.

Ámde mi nem csak nazulról élünk. Mások nélkül egy napig sem lehet élnünk. Ebből a viszonyból még több baj és keserűség is hárul életünkre.

Egyik hű és jó barátunk meglátogat. Túlsapongó jókedve van. Tréfát űz velünk. Olyan gyengénket érinti, a melyet ellenségeink szoktak sértegetni. Akkor, a mikor még együtt vagyunk, nem teszünk megjegyzést, mintha észre sem vettük volna, de ha elmegy, magyarázgatni kezdjük: mily furcsán beszélt, hogy bánt velünk! Arra is rá jövünk, hogy mostanában nem olyan szives, mint eddig volt. Ő bizonyly nem szeret ugy mint régen, különben nem bántott volna meg! .

Ilyen okoskodással a szívünket kiforgatjuk helyéből s föl ingereljük legjobb barátunk ellen is, oly nagyon, hogy a közelebbi találkozáskor már ő tapasztalja hidegségünket s ő is olyan módon kezd gondolkozni mint mi, elannyira, hogy csendesem, majdnem észrevétlen, kihül szívünk s kivész belőle egy gyermekkori, igaz, mély szeretet gyökere, le dől fája s többé nem pihenhetünk árnyékában.

Édes testvérünk mindennap ott van mellettünk. Együtt élünk, együtt nővünk, együtt lélegzünk. Egy szeretet hozott a világra, egy szeretet ápol, növelt. Csakis azért nem vagyunk egy ember, mivel különböző időben születünk. De minden, minden arra utal, hogy egyek legyünk, együtt érezzünk és egyet gondoljunk.

Igaz, ő nagyobb, erősebb is, neki több előnyei vannak. Mi igen sok hátrányt érezünk mellette; ő elsőbb helyen ül az asztalnál, neki több barátja van. Ez valóban nem igazság!

Igy okoskodunk s így rontjuk össze életünket, a nélkül, hogy csak egyetlen valódi okunk volna rá.

Mehetünk tovább is Egy elejtett szót meghallunk, egy eltévedt pillantást észreveszünk, egy taglejtésből felerészt meg-

figyelünk. Egyiknek sem ismerjük, sem alapját, sem czélját s mégis rosszra magyarázzuk, alkalmazzuk és — kész a harag.

Csak egy esetet még! A lelkész nagy tüzzel, egész lelkéből prédikál. Ostromolja a gyarlóságot, üldözi a bűnt, buzdítja a lankadó munkást és heves taglejtése közben — egészen véletlenül — olyan ember felé mutat, a ki találva érzi magát, vagy a ki azt hiszi, hogy épen róla beszél. Kész a harag, föléled a gyűlölség és a lelkész ellenségei egygyel szaporodnak.

Ilyen parányi, ilyen semmi dolgokból, egy kis tövis szúrából kerülnek a nagy bajok, az elviselhetetlen fájdalmak, a gyógyíthatatlan sebek!

Kezdjük nem szeretni, kezdjük gyűlölni azokat, a kiket szeretnünk kellene. Fölforgatjuk a család egységét, a baráti kört, a társadalmi egységet és üldözötté tesszük önmagunkat.

Mily szomorú dolog, mily fájdalom. De hát mit tegyünk? Ne szeressük, hanem gyűlöljük? Hiszen ő hitrokonunk! Hiszen vérrokonunk! Hiszen neki ugyanaz a Jézus a mestere, ugyanaz az égi Atya az Istene.

Ez mind nem elég? Hogyan? Oly mély, oly engesztelhetetlen a gyűlölet szívünkben?

Álljunk meg egy perczre kedves embertársam! Gondolkozzunk. Mi is az a harag? Egy csep méreg a vérünkben, a mely ott fészkel éppen a szív közepében.

Hogy került oda? Ugy, a hogy a seb az ujjunkba. Egy kis tövis megszurta s a helyett, hogy azonnal kihúztuk volna a beletört tövis véget s kimostuk volna a sebet, benne hagytuk, — nemcsak, hanem folyton mozgattuk, ingereltük, mig-nem valódi nagy, gyógyíthatatlan seb lett belőle.

Kedves testvérek! Jó embertársak! Egy kevés türelem, egy kevéssel több szeretet, egy kevéssel több bizalom és meg fogjuk látni, mennyivel szebb lesz ez az élet és több a boldogság!

Boros György.

„Az unitárius szószerk“ folytatása érdekében.

— Az unitárius lelkészkar vállalkozó szelleme és munkakedve adja meg erre a fölhívásra a megfelelő választ. Dolgozni kell most, mig nem késő. Munkára föl!
Szerk.

A XIX. évszáz utolsó éve meghozta végre az unitárius papság javára is a joggal várt áldozatot: biztosította tisztességes megélhetésünket. Szerénytelenség nélkül elmondhatjuk, rászolgáltunk erre egyházunk, hazánk és társadalmunk iránti kö-

telességeink teljesítésével. Bizalommal számíthat reánk e tekintetben a XX. száz is. A mint ezek szerint nincs okunk pirulva állanunk a mult száz koporsójához, a mennyiben egyesek külön-külön is, összesen pedig az »Unitárius szószék«-ben munkásságunk bizonyítékát adtuk: pirulnunk lehetne és kellene is, ha nélkülözéseinek megszűnése, jogos reményeink valóslása után a pusztá hála és elismerés érzelmeivel állanánk az új század bölcsőjéhez, ha t. i. hivatásunk és kötelességeink fel-fogásának nemes átérzésének tettekben is újabb jelét nem adnók. A biztosabb megélhetés, meg az új évszáz, fokozottabb munkára hív.

Folytatnunk kellene tehát az »Unitárius szószék«-et. Templomi imák *vasárnapokra, ünnepekre, temetésekre, kereszteleésekre, esketésekre* és *különös esetekre* nincsenek. Ezeket nemcsak mi papok, de főképpen szétszórt hiveink is nélkülözik. Ezek kiadásával unitárius hitünk terjesztésére nagy szolgálatot tennénk. Tovább halogatván ezek összeállítását, méltán szemrehányással illelhetne minket elődeink szelleme, hiveink lelki szüksége.

E munka közös kiadására ezuttal szerény indítványt teszek, jobban mondva az indítványt a mult évről feljújtom. Simó János tordai lelkész társunk, mindujájunk méltó fájdalomára elhalálozván, irományai közül, az ő temetése alkalmával magamhoz vettem azokat az imákat, a melyeket egy néhány paptársunk a mult évben hozzá beküldött volt. Ezekhez hozzám küldenék be, tetszés szerinti számban és alkalmakra irt imákat paptársaink. Ez megtörténvén, összeállítanám, rendezném sajtó alá. Kinyomatás előtt számítást teszek a munka terjedelméről és költségeiről. Ezt paptársaimmal közölvén, ki-ki jelezné hány példány megvételét biztosítja aláírásával? Mert valamint tényleges kiadásaimon felül nyereséget vagy más előnyt magamnak nem számítok: úgy a költségeket egyedül biztosítani sem vállalkozom. Jó lélekkel mondhatom, néhai Simó barátunk is e miatt volt fennakadva, hogy a mi haszon lett volna, ma is csak követelés, a mi özvegyének és árvájának jól esnék.

Nézetem szerint igen helyes lenne s a sikert is jobban biztositná, ha mindenik egyházközből 1—2 társunk a munkák és előfizetők összegyűjtésére a lelkészkörök útján megbizatonék. A netaláni nyereség szabályszerű elszámolás után, közös vagy on lenne egy később kiadandó munka, vagy a Dávid Ferencz egylet kiadványai javára.

A midőn ezekben indítványomat megteszem, felkérem, ajánlkozzanak az egyes körökből, a kik segítségül lenni óhajt-nak. Az imák beküldése mellett közöljék nézeteiket is, a me-

lyeknek figyelembe vétele után, czélunkról esetről-esetre tájékozást adok a „Közlöny“ utján.

Ha hivatásunkat nemesen fogjuk fel, s ha a reánk váró feladatot egyenlő akarattal magunkévá tesszük: buzditásom felesleges. Az elismerés bizonyos lesz, a siker és érdem mindnyájunkat illetni fog.

Toroczkón, 1900. január 20-án.

Németh István,
lelkész.

Az E. K. Tanácsból.

(II-ik ülés.)

Az E. K. Tanács február 21-én tartotta 2-ik rendes gyűlését. Jelen voltak: elnökök: Ferencz József püspök úr, Báró Petrichevich Herváth Kálmán főgondnok. Jegyző: Nagy Lajos főjegyző, előadó Csifó Salamon titkár, Benkő Mihály, Benczédi Gergely, Boros György, Boros Sándor, Fekete Gábor, Gál Jenő, Dr. Gál Kelemen, Gyöngyösi Béla, Gyulay Árpád, Gyulay László, Kovács János, Mikó Imre, Molnár Sándor, Mózes András Orbók Ferencz, Zsakó István.

Az elintézett ügyekről tett jelentés egy pár észrevétellel tudomásul vétetett. A szentmihályfalvi egyházköztség eladásra szánt polyáni 6 holdas földjének ügye függőben hagyatott. A h.-karácsonfalvi egyhk. bérleti, a sz.-kereszturi egyhk. vásári szerződesei jóváhagyattak.

Az énekes könyv új (4-ik) kiadása érdekében Stein János kiadóval kötött szerződés tudomásul vétetett. Egyházi életünk föllendülését tanusítja, hogy az énekeskönyv egy kiadása négy év alatt elkelt.

Építkezésre engedély adatott a medeséri egyházközségnek új papilakra. Ez egyházközség tagjai sokat áldoztak közczéljaikra, s valóban becsülendő az a buzgóság, a mellyel lelkészüknek egy megfelelő szép ház építésére vállalkoztak. A szentháromsági és sárdi templomok oly romladozottak, hogy használatuk be van szüntetve. Mindkettő szeretne boldogulni, de pénzük nagyon csekély lévén az épületek kijavítására irányítja figyelmüket az E. K. T

A kolozsvári collegium történetének megírása, fájdalom még csak a kezdet kezdetéig sem jutott, mert az eddigi vállalkozók mind visszaléptek. Ujból a tanári karhoz küldetik a kérdés, mint a mely első helyen a tanárok ügye. — A tanári fizetések fokozata ügyében a vall. és közokt. minister fölvilágosítást

kérvén, megadatott — A h.-sztmártoni egyház és a polgári község között az iskolára nézve kötött szerződés jóváhagyatott. — A medeséri iskola államosítása körül fölmerült akadály elhárított. — A m.-berényi tanítónak évi 100 frt pótlék kiutalása tudomásul vétetett. — Az aranyos-rákosi egyház kepemegváltása az osporásokra nézve is elintéztetett. — A dévaványai egyházközségnek 1000 korona kölcsön megszavaztatott a Dávid Ferencz-alap külön kezelt tőkéjéből. — A kereszturkőri esperesnek gyöngékedése okán fölhatalmazás adatott, hogy az esperesi vizsgálatot a tavaszi enyhe időben tartsa meg. — A derzsi egyházközségnek, nem lévén rá indok, nem engedtetett meg, hogy a kántortanítónak a szerződésben kötelezett fizetésnél többet adjon — Kelemen Albert főközügyigazgató aa. az E. K. Tanács szervezeti szabályai alapján kifogást emel az ellen, hogy az E. K. Tanács leiratait a főjegyző helyett a titkár írja alá. A kérdés tárgyalása, elvi jelentőségü fontosságára való tekintettel, a jövő gyűlésre halasztatott — Egy folytatólagos gyűlésben, hosszas tárgyalás után megállapították a főiskola építési vállalkozóival kötött szerződések.

Vadrózsák a székelyföldről.

IV. csokor.

Egyik székelyföldi faluban, a hivek felerészben unitáriusok, felerészben katolikusok lévén, két lelki pásztor őrzi az Úrnak juhait. A két pap jó barátságban él. Egy alkalommal a plebános házában borozgatnak. Csendesesen tárgyalgatják a kongrua előnyeit, a mikor az ajtón koppantnak s belépik Rebeka nén, a surezában valamit nagy gonddal takargatva.

— Adjon Isten, Rebeka nén, hát mi jót hoz nekünk? Kérdi nyájasan a plebános.

— Hát meginstálom szépen a főtisztelendő urat, három igazi jó fajta pópista macskát hoztam volna a főtisztelendő úrnak, ha megvenné.

— Köszönöm Rebeka nén, most van egy, az elegendő a ház szükségire, majd máskor.

Aval elballag Rebeka nén a macskáival. Pár nap múlva az unitárius papnál borozgat a két tisztelendő. Hát újból beállit Rebeka nén a macskáival s kínálgatja őket az unitárius papnak, váltig hajtogatván, hogy hát ezek jó fajta unitárius macskák.

— Hát Rebeka nén, szólítja meg a plebános, a minap még pópisták voltak, most már unitáriusok?

— Kinyilt azóta a szemük, válaszolt kurtán Rebeka nén.

Egyik erdővidéki falun utazik át valamelyik intézet tudós professora. A vetéskapuhoz érnek s már a kocsis készül leszálalni a kocsiról, hogy a kaput kinyissa, a mikor egy gyermek oda vetődik, megkéri, hogy nyissa ki. De a székely szereti tudni, hogy kivel van dolga; azért a fiu is megkérdi illendőséggel:

— Hát *magik* kik?

A kocsis felvilágosítja, hogy a kocsiban ülő úr tanár.

— Hát a mi a? kérdi tovább

— Olyan ember, a ki mindent tud, volt a válasz.

— Hát ha mindent tud, akkor a kaput is kitudja nyitani felel a gyerek s csendesen eloldalog.

Közl: Földi.

Egy deák karácsonyestéje.

A régi jó kollegium napjai meg vannak számlálva. Az újban új élet s más világ lesz. Már most is kevesen tudják mily szegény fiuk voltunk, a kiknek nem volt sem Berde, sem más cipónk. Hadd mondjam el egy karácsonyestémet.

A karácsonestékről szóló cikkek, kevés kivétellel, azzal kezdődnek, hogy az utcán járó-kelek lábai alatt ropogott a keményre fagyott hó s mindenki csomaggal igyekezik hazafelé megörvendeztetni családjá tagjait, s velük együtt örvendeni a szeretetnek e nevezetes estéjén.

Az én karácsonestém, melyről írni akarok, éppen ezelőtt 30 évvel volt. Nem jut eszembe, hogy vajjon akkor ropogott-e a hó az utcán járók lába alatt, vagy sűrű hópelyhekben hullott alá, de arra igenis tisztán emlékszem, hogy szemeimből sűrűn omlottak a könnyek.

Ott voltam a kolozsvári unitárius főiskolában. A 25-ik számú szoba hátsó szögletében — kicsiny ládámon ülve — keservesen sirdogáltam titokban, észrevétlenül, nehogy a szobában levő többi gyermekek és diákok tudomást szerezzenek az én kesergésemről. Még csak négy hónapos noviczius diákocská voltam és sehogy sem tudtam megbarátkozni azzal a gondolattal, hogy nekem most szülőimtől, testvéreimtől távol kell lennem s kénytelen vagyok nélkülözni szeretetük melegét. Ott a nagy városban olyan sokan voltak és mind nagyon vigak, de nekem nem volt senkim, kihez szeretettel fordulhatnék s ki előtt gyermeki szívem szerény kívánságait kifejezhetném. Nem volt senki a ki viszont szeretetével és nyájas jó indulatával ajándékozna meg engem a szegény és azerény székely fiut; nincs senki, ki nekem is juttatna az ünnepi kalácsból s a gyermeki szívet és

lelket megörvendezettető holmi apró csecse-becséktől, avagy jelét adná annak bármi módon, hogy rólam sem feledkezett el egészen a kis Jézuska!

Most midőn arra az estémre visszagondolok, kitekintek az ablakon s meggyőződöm arról, hogy most is csakugyan nem csikorog a hó az emberek lábai alatt, s nem is hull sűrű pelyhekben, a szemeimből ismét könnyek hullanak, de most már nem a fájdalom és az elhagyatottság keserű érzetének könnyei, hanem örömkönnyek. Magam körül látom családomat és kis gyermekeimet. A legnagyobbik éppen akkora, mint én voltam ezelőtt 30 évvel. Együtt örvendek velük s veszek részt amaz ártatlan boldogságukban és melegedésükben, melyet a kis Jézuska szerzett nekik a várva-várt játékszereket, a szép képes könyveket. Látom arczukon és szemükben a gyermeki édes öröm kisugárzását s úgy érzem, hogy az én szívem is az övékéhez hasonló örömmel van tele.

A mily keserűek voltak ezelőtt 30 évvel az elhagyatottság miatti könnyek, ép oly édesek mai könnyeim, melyeket gyermekeim boldogsága idézett elő. Nem zugolódom most, hogy a kis Jézuska nem látogatott el akkor hozzám is, mert mulasztását nagyon is kipótolva látom, hiszen mai ajándéka oly kedves és oly becses előttem, hogy annak értékét szóval kifejezni nem, csak érezni lehet!

* * *

Ti szegény és szerény tanuló fiuk, kikhez a kis Jézuska nem látogatott el s kiknek nem küldötte el a szokásos karácsoni ajándékokat, s kik nélkülözitek a szülői szeretet boldogító melegét, ne irigyeljétek többi gyermektársaik örömét, hanem hittel és a legjobb reménységgel bizzatok a jövőben, mert el fog jöni az idő, midőn a gondviselés kamatostól fogja megadni mindazon javakat, melyekben most nem részesültök. Ti pedig, a kiknek jobb sors jutott a jó szívű emberek kegyességéből, ti legyetek hálások és áldjátok a jóltevőket, a kik megmentettek sok nélkülözéstől és sok keserű könyvtől.

Nagy-Enyed.

Nagy Gergely.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI MOZGALMAK.

— Egy apa fiáért. Nagyban megindult volt az adakozás a Dávid Ferencz Emlék-alapra 1874-ben. Egy apa új szülött fiát is besorozta az adakozók közé: „Kis fiam nevét legelőször unitárius egyházi célra jelentkező adakozók névsorában kívánom olvasni. Vajha ezen körülmény egész élete folyamán iránytű gyanánt fogna szolgálni. Én részemről nem mulasztandom el figyelmeztetni őt, midőn képes lesz megérteni a figyelmez-

tetést." A kis Zoltán 3 ezüst huszast adományozott volt ezelőtt 26 évvel. Az ilyen példa mindig hat. Miután most is foly a gyűjtés az ezredévi alapra átvettük ezt a szép esetet, hadd hasson.

— **Dr. Székely Ferencz** kuriai bírót, a budapesti unitárius egyközség egyik lelkes gondnokát a kir. felség kinevezte budapesti kir. főügyésszé. Ebből az alkalomból a budapesti ügyészi kar testületileg fejezte ki e feletti örömet, mi is teljes őszinteséggel gratulálunk a szép kitüntetéshez, a mely olyan férfit ért a ki minden téren egyaránt kitünő.

A bözödi unitárius lelkész Brassáiéért. Egy magán levélből közöljük mint buzdító szép példát. Mióta a Brassai siremlékére adakozásra és adományok gyűjtésére felhívat kaptam, mindig terheli lelkemet a kötelesség, a tartozás érzése. Most egy szép alkalom fordult elé ezen szent tartozás lerövéására. Február 1-én egyházközségemnek egy érdemes tagja, buzgó unitárius presbiter és mindenek felett jó édes atya id. Raffaj Mózes hunyt el, 5 fia és 3 kiházasi-tott leánya maradt hátra. Fiai, kiknek neveltetésökre buzdítottam, s ha lankadt, lelkesíteni igyekeztem a korlátolt anyagi helyzetü, de jó szívü atyát, hála Istennek mind életpályához jutottak. A legidősebb fia Zsigmond egyik érdemes lelkészünk Verespatakon, a második András bányatiszt Kapnikbányán, a harmadik Dániel, adótiszt Sz.-Keresztúron, a negyedik Ferencz asztalos Parajdon, az ötödik székelygazda Bözödön. Ezek a fiuk édes atyjok koporsója mellett mondott rövid beszéd és imáért irántam, mint lelkészök iránti tiszteletök és hálájok jeléül nekem 4 koronát adtak, ezt én mint a Székelyföldön szokatlan jutalmat csak úgy fogadtam el, hogy ha beléegyeznek abba, hogy azt a Brassai siremlékire adjam. Miután beleegyezésüket megnyertem, tehát ezen összegért ezen cím alatt küldöm: Boér Lajos lelkész, bözödi id. Raffaj Mózes jó unitárius apa koporsója mellett mondott imáért, a néhainak hálás gyermekeitől nyert jutalmát 4 korona, Boér Lajos a maga részéről 2 korona, A bözödi unitárius egyházközség pénztára 2 korona, a bözödi iskola pénztára 2 korona, Bözödi énekvezér-tanító Török Ferencz 2 korona.

— **Dr. Ferenczy Géza** ügyvéd úr. a nagyajtai egyházunk egyik legbuzgóbb tagja, egy 150 koronás alappitványt tett, „Dr. Ferenczy Gézáné szül. Kardos Mariska alapítvány címen. Az alapító levél szerint, a tőke gyümölcsözőleg kezelendő és növekedü kamataiból Urvacsorai kelyhek és szószeptakarók szerzendők. Dr. Ferenczy úr egyházunk azon tagjai közé tartozik, kiknek nevei az egyház összes nemes irányú mozgalmával összeköttetésben állanak. Jelen nemes adományával is egy új erősítő kapcsolatot teremtett ama biztató reménységünkre nézve, melyet egyházunk tanultabb elemei iránt szívünkben táplálunk. Isten áldja meg őt jóindulatu munkásságában. Lőfi Ödön lelkész.

— **Népmozgalmi statisztika.** A m. kir. statisztikai hivatal mult évi deczember havi közleménye szerint Magyarországon, Horvátország kivételével, deszember hónapban házasság kötöttet 6179. Ebből vegyesházasság 990. (16.01 %) Unitárius férfi 49, unitárius nő 55 lépett házasságra. Mindkét fél unitárius volt 32 esetben, csak a vőlegény unitárius 17 (34.69 %), csak a menyasszony unitárius 23 (41.32 %) esetben. A gyermekek vallása iránt szabályszerű megegyezés 5 esetben történt, még pedig 2 esetben a róm. kath., 1 esetben az ev. református és 2 esetben az unitárius vallás javára, illetőleg nyereségére. Veszteségünk tehát ezen a réven 1 lélek. Ugyanezen réven a r. kath. egyház 24, a g. kath. 1, az ev. ref. 4 lelket nyert, az ág. ev. 17., a g. kel. 2., az izr. 8 lelket veszített deczember hónapban. Szinte hihetetlenül megnövekednek e számok a november havi vegyes házasságok statisztikájában. Akkor a róm. kath. egyház 177, a g. kath. 7 lelket nyert, a g. keleti 26, az ág. ev. 70., az ev. ref. 84., az unit. 2., az izr. egyház 2 lelket veszített a gyermekek váltása iránti előzetes megegyezés folytán. E számbeli nagy különbség csak abból a még hihetlenebbnek látszó jelenségből magyarázható meg, hogy november havában körülbelül négyszer annyi (26667)

házasság kötöttest, mint december havában. Ez a különbség azonban ugy látszik állandó a két hónap házassági statistikájában, mert az utóbbi 8 évben a november havi házasságok száma mtndig 21—26.000, a december haviaké pedig 4—6000 között váltakozott. A házasság kötések összes száma az 1899-évben 146.689, az 1898. évben 134.541. Élve 50.266, halva 1.084 gyermek született december hónapban; az elhaltak száma 7 éven alól 16936, 7 éven felül 20.048, összesen 36.984, Népszazorodás 13 282. Az egész évben 637.937 gyermek született élve 13.343 halva; ethaltak 7 éven alul 221.698. 7 éven felül 224.403, összesen 447101. Egész évi népszaporodás a születések és halálozások alapján 190.836

— **Vissza haza.** A székely munkásoknak Romániában nem megy jól a dolguk, mert a tavaszi rosz termés és inség következtében a román munkások nagy része is munkanélkül van. A román belügyminister most rendeletet adott ki hogy a Magyarországból érkező kivándorlókat, kik munkakeresés céljából jönnek Romániába, azonnal tolonczolják vissza a határra.

— **A küllői kör** havi nevelésügyi gyűlését január 30-án tartotta meg Dombón, papok és tanítók jelenlétében. Az egyes iskola látogatóktól beérkezett jelentések szerint a tanítás mindenik iskolában folyamatban van és volt a lefolyt időszakban Helybeli iskola megvizsgálására kiküldött bizottság jelentése örömmel vétetett tudomásul. Jövő ülés helye Adámos, ideje márczius 6. A gyűlés bevégeztével a számosan egybegyűlt tagok és érdeklődők tiszt. Útő Lajos helybeli lelkész vendégszerető házánál részleltek szives ellátásban.

— **Nyilvános köszönet.** I. A nagyajtai unitárius egyházközségnek az utóbbi pár évben nagy kiadásai voltak a papi telek újra berendezése végett; nem is késtek úgy egyesek, mint általában az egész egyházközség sőt más vallásfelekezetűek is, meghozni az áldozatokat, melyeket a szükség követelt. Ez áldozatokról az építkezések teljes bevégzése után részletesen megemlékezünk.

E mellett örömmel tapasztaljuk azt is, hogy vannak egyének, kik az egyházközségnek nemcsak jelen, de jövő szükségleteiről is gondoskodnak. E részben Tiszt. Répa Mihály, volt nagy-solymosi lelkész urnak tartozunk nagy hálával, ki mult évi nov. hó 12-iki gyűlésünkben azzal lepett meg mindnyájunkat, hogy egyházunknak egy ötven forint névértékű Baróthi takarékpénztári részvényt és egy közösen birt belteleknek reá eső egy negyed részét teljes tulajdonjoggal örökre egyházközségünknek aján-dékozta. A részvény után járó jutalék $\frac{1}{4}$ része lelkészi illetmény, a miért köteles az évi közgyűléseken az egyházat, mint részvénytulajdonost, képviselni; $\frac{1}{4}$ része pedig 1935. évig tőkésítendő, a mikor aztán a felgyűlt tőke kamatai részben a Szent-Mihály vasárnapi urvacsorai szükségletekre részben más fedezetekre fordítandók. A beltelek pedig, minthogy mostani állapotában nem értékesíthető, akár szabadkézből, akár nyílt árverésen eladandó, az eladási összeg 1935. évig kamataival együtt tőkésítendő és a felgyűlt tőke kamatai egyházi szükségletekre fordítandók; adományozó óhajtja, hogy ingatlan birtok vásároltassék.

Tiszt. Répa Mihály úr más téren is kimutatta áldozatkészségét, és ez adományaival egyházközségünk újra megalapítói sorába lépett. Fogadja érettök legnagyobb köszönetünket és hálánkat, s nemes példája buzdítson minket hasonló tettekre.

Adománya azért bir reánk nézve igen nagy érdekkal, mert az új papilakban levő tanácsteremben épen nov. 12-én tartottuk legelső gyűlé-sünket. Ilyen kezdet után, újra fejlődő egyházunk jövője felé sokszorozott bizalommal tekinthetünk Isten éltesse őt sokáig! Lőfi Ödön lelk.

— **Kegyis adományok** Maroskörben az 1899-ik évben. Szentgeric zén Jakab József és neje Boros Teréz ez évben is négy ünnepre urvacsorai

kenyeret és bort 15 kor. Ákosfalván Májai Gábor szentgericzei énekvezér és állami tanító az egyházközség számára vásárlandó harmoniumra 30 kor. Csókfalván Benedek János énekvezér s állami tanító és neje, Faluvégi Gergely és neje urvacsorai kenyeret 4 kor. Szentháromságon Berzenczey Istvánné Szeredai Eliz öngyászata ez évben is négy ízben urvacsorai bort Pap Sándor lelkész és neje ez évben is négyszer urvacsorai kenyeret. Kisadorjában Adorján Istvánné Beke Juliánna két saját készítésű urasztali terítőt s a nőknek üvegpoharat. Farkas Benedek és Elek több ízben urvacsorai kenyeret és bort 4 kor. Nyárád-Szent-Lászlón K. Nagy István ur négy ünnepre urvacsorai kenyeret és bort. 10 kor. (Vége a jövő számban)

— **A hires Turi Jobbágy** családnak egy ifju sarjadéka Turi Jobbágy Iván meghalt 1900 január 23-án Szancsalban. 21 éves volt.

— **Molnos István** bethlen-szentmiklósi nyugalmazott lelkész meghalt 80 éves korában. 33 évig szolgált az úrnak egyházunkban az apostol szavai szerint „sok könyhullatással és kísértésekkel szemben, melyek ő rajta estek.“ Földi porai folyó év február 2-án d. u. 2 órakor tétettek örök nyugalomra, mely alkalomra megjelent a kis-küküllői kör belső emberi kara is szép számmal. A hamvak felett imát Nagy Déla helybeli lelkész, gyászbeszédet Gvidó Béla esperes tartott. A sirnál Kiss Sámuel széplaki lelkész beszélt. Mindannyian a hű lelkipásztor feladatát ecsetelve. Megszünt élni a mi öreg Molnos bácsink, a kinek ajkáról annyi szépet hallottunk beszélni, a ki 42 évi papszkodása alatt annyi özvegyet, annyi árvát vigasztalt meg Istenhez felemelő beszédjével. Isten nyugtassa meg, siri álma legyen csendes.

— **Darkó József** nyugalmazott kolozsi unitárius tanító és volt városi tisztviselő február 11-én élete 85-ik évében, öregségi végegyengülés következtében megszűnt élni. Népes család gyászolja.

— **Végh Gyuláné** szül. Péterfi Róza életének 46-ik s boldog házasságának 8-ik évében febr. hó 13-án elhunyt. Péterfi Dénes kolozsvári lelkész testvérét gyászolja a néhai derék nőben

— **Szives kérelem** Lapunk összes olvasóit tisztelettel kéri a D. F. E. választmánya, sziveskedjenek az anya egyházaktól távol lakó unitáriusok név és lakójzékét a titkárnak beküldeni. Egy levelezőlap megteszi a szolgálatot. Ez a kis fáradság nagy jó tetemény lesz sok tekintetben. Várjuk mindenik olvasónktól, de nem csak a felnőttek, hanem a gyermekek és ifjak neveit is kérjük.

EGYLETI ÉLET ÉS MUNKÁSSÁG.

Lelkes működés indult meg minden irányban a Dávid Ferencz Egylet érdekében. A torozskói új fiók-egyletről már megemlékeztünk a mult számban Február hónapban alakult a legérdekesebb: a D. F. E. ifjusági köre Kolozsvár központtal. Az egyetemi és theologiai ifjak állanak a mozgalom élén. A korábban már megindult Brassai-kör némi akadályok miatt nem alakulhatott meg véglegesen. Ifjaink az érintkezés és társadalmi együtt működés érzetétől inditva újból fölvtették az eljett fonalat s február 4-én egy népes gyűlésben kimondották, hogy ifjusági kört alakitnak és a Dávid Ferencz Egylethez csatlakoznak. A tisztikart és a választmányt szervezték, megválasztották a kör védnőkévé Boros György theol. tanárt és dekánt. Az Unitárius Kozlöny az „Ifjusági köréből“ rovatban figyelemmel fogja kísérni e nagy jelentőségű ifjusági mozgalmat.

Felolvasások Kolozsvárt. A kolozsvári közönség már nem nélkülözheti a D. F. E. felolvasásait. Ha késünk vele, nyugtalankodik, hogy

elmarad. Nem maradt el az idén sem. Február 4-én volt az első, a melynek tárgysorozata nagyon vonzotta a közönséget. Énekkarunk újra alakult. Leányaink mind tagjai, ők énekelték a tenort, a gym. alsó osztályu tanulói közül tiz kitűnő énekes fiu az altot s az egyetemi ifjak a két bassus szólamot. Ilyen kar az Iszlai mesteri vezetése alatt mindig tud hódítani. Ez alkalommal teljes elismerést arattak a Szeret imád magasztal és egy angol hymnus eléneklésével. Báró Petrichevich Horváth Kálmán egyleti elnök úr most először ült elnöki székében és egy nagyszabásu felolvasást tartott. Telve van az irányeszmékkel, férfias nyilatkozatokkal és oly valóságos gondolatokkal, a melyek legkomolyabb megfigyelést követelnek a tarsadalom, de főleg az egyházak vezetőitől. A ref. és r. kath. testvéreknek méltóságteljes fölhívás a békés együttélésre, az unitáriusokért apologia. Mily érdekes, hogy egyik nagy előde éppen most 200 éve 1700-ban adta ki Apologia fratrum Unitariumum cz. derék művét. — Fangh Erzsébeth polg. l. isk. tanítónő lapunk jelen számában közölt fölolvásása kedves, okos és tanulságos, melyet meg kell szívelnünk és keresztül kell vinnünk. Ajánljuk a fiók-egyletek szives figyelmébe. — Nagy Lajos tanár úr az 50-es években írott két szép hazafias költeményét olvasta föl nagy hatással. A közönség mind hármát tüntetőleg megtapsolta. Ferencz József pöspök, tiszt. elnök elnök úr a felolvasóknak mondott köszönetet.

A második felolvasás február 18-án tartott. Ezen annyian voltunk összegyűlve, hogy még öregrendű férfiak is kénytelenek voltak állani a nők iránti előzékeunségből. A hallgatók között sok eddig nem látott alak volt, így hát az érdeklődés folyton fokozódik. Ezuttal elnökünk volt Mits. Fekete Gábor alelnök ur. Az énekkar nyitotta meg Schubertnek egy gyönyörű quarttetjével (Szálj szívünkbe) egészen meglepte a közönséget, oly szabatos, oly összhangzó volt. Kovács Irén kisasszony egy bájos felolvasásban ismertette a Channing-leányiskolát. Egész terjedelemben fogjuk közölni. Itt csak gratulálunk a kedves kisasszonynak, a ki teljesen meggyőzött arról, hogy mily nagy áldás az az intézet. Boroš Sándor igazgató a mai társadalom bajai, veszélyes tünetei fölött tartott szemlét és ajánlott orvos-szert. Az igazgató tanár és a szemléző ember komoly nyilatkozata volt ez. Benedek Nándor, Néhai Benedek Áron szép tehetségű fia, szavalta Ábrányitól „Keresem az Istent“ és ráadásul „Pokainét“. A közönséget egészen meglepte a művész hatalmas hangereje, nagyszabásu előadása. Ha szinpad előnyét és mámorát számításba vesszük, arról győződünk meg, hogy Benedek az egyszerűbb helyzetet is jól föl tudja használni. Jó sikert kívánunk pályáján. Elnök ur köszönetet mondott a közreműködőknek.

Házi Estélyünk. Márczius 1-ső napján egyletünk kolozsvári tagjainak lázac estvéjök fog tenni, mert ekkor lesz a Házi Estély. Itt fognak találkozni az Egylet tagjai, azok barátai és ismerősei. A concert most is rendkívül vonzó. Kezdődik egy négyessel, melyben Kovács Lenke k. a. Vásárhelyi Béla, Répai Andor és Strachal urak vesznek részt. Mindenik ismert és nagybecsült zenész. Benedek Elek kitűnő író fog felolvasni. Csak azok tudják mit jelent a Benedek felolvasása, a kik már hallották Nagyon kevés ember jár oly közel a szívhez, mint Benedek, és alig van egy-két írónk, a ki oly tiszta, oly tökéletes magyar zamattal szól. Duret Cecile kisasszony fog zongorázni. A kisasszony a budapesti művészkörökben kedvelt és nagybecsült zongoraművész. Kolozsvárt febr. 23-án a zeneconservatoriumba adott zongora játékaival teljesen elragadta a kolozsvári zeneértő közönséget. Ahhoz hasonlót csak teljesen bevégzett művésztől lehet hallani. A kisasszony meghaladására igen sokan készülnék háziestélyünkre Joannovich Marika kisasszony, csak most tűnt fel Kolozsvárt. Gyönyörű hangja, különösköltsége van. Zongorán kíséri Donogány Valéria kisasszony, a ki már a mult évi estélyünkön közreműködött. Donogány kisasszony a zeneconservatorium egyik legkittünőbb tanára, művészi tehetség. Így hát valódi műélvezetnek nézünk elébe. Az estély háziasságát nagyban előmozdítja, hogy oly jeles férfiak

mint Dr. Bedő Albert, Dr. Daniel Gábor, Fekete Gábor, Br. Petrichevich Horváth Kálmán urak vállalták el a védnöki tisztet. Előre is hálásan köszönjük hogy ezzel emelvi kívánták nemcsak az estély díszét, hanem annak egységes szellemét is.

Dávid Ferencz fők-egylet alakult Abrudbányán. Az abrudbányai unitárius eklézsia közgyűlése február hó 11-én határozatilag kimondotta, hogy a Dávid Ferencz egyletet megalakítja. Egyuttal átiratot intézni határozta a verespataki unitárius ekléziához is, hogy csatlakozzék. Az egylet elnökének megválasztása valamint a többi vezető hivatalos állások betöltése függőbe tartatott addig, míg a verespataki eklézsia határozatát közli. Abrudbányán már az első nap huszan lettek az egylet tagjává. Az egylet alakuló gyűlésén a siker érdekében igen hatásos, buzdító beszédet tartott Mózes Mihály lelkész. Tagok gyűjtésére felkérettek Mikó Dezső h. gondnok, Máthé Albert énekevezér és Székely István. Legyen siker a megkezdett munkán!
Máthé Albert

Az egylet pénztárába f. é. január 23-tól február 24-ig rendes tagsági díjat fizettek: Fejér Lajos M. Goroszló 98—902-re, Zsakó Istvánné, Zsakó István, Özv. Koronka Antalné, Gyulay László, Pál Andrásné, Csiki Károly Kolozsvár, 1900-ra, Egyed József M.-Csapó 99-re, Özv. Nagy Józsefné Maros-Mező, Bohács Józsefné Zsidve 90)-ra, Pál Miklós Uj-Arad 98-ra, Mózes András Temesvár, K, Nagy János Mező-Domb 900-ra, Tamás Lajosné Budapest 98—99-re, Özv. Rákosi Józsefné Abrudbánya, Bedő Gyuláné Gy.-Szt.-Miklós, Székely Miklós Torda 900-ra.

Előfizetői díjat fizettek: Balogh János Jobbágyfalva, Schnell Károlyné Csipkés Mariska Nagy-Szeben 900-ra, Pálfi András Kászon-Altíz 99-re, Székely Sándor Kolozsvár, Id. Daniel Gábor Budapest, Damokos Árpád Tamási, Deák József Sarkad, Patakfalvi Domokos Somogyom 900-ra, Csiki Elek Deés 99-re, Botár János Budapest, Balogh József Debreczen, Arkosi Béla Selmezbánya, ifj. Szénási Ferenczné Deés, Özv. Rákosi Józsefné Abrudbánya, Simó Ferencz Budapest, Koronki János Sóvárad, Sinczky Géza N.-Szeben 900-ra.

A maroskőri f. e. pénztárába fizettek: Gál Ferencz Sz.-Gericze 99-re, Gál Gábor 98-99-re, Nagy Benedek Ny.-Szereda 900-ra, Hadnagy Dénes Csokfalva 99—900-ra, Hadnagy József, Sárosi József 99-re, Unitárius Egyházközség Ny.-Sz. -László, Ny.-Gálfalva, Ny.-Szt.-Márton, Vadad, Kaál, Ikland, N.-Ernye, Csokfalva és M.-Szentkirály, Miklós Jenő Ny.-Gálfalva, Szakács Ferencz, Kelemen Árpád Kaál, György Albert, Fülöp Domokos Ikland 900-ra, Boros György Kaál 99—900-ra.

A háromszékköri f. e. pénztárába fizettek: Faluvégi András Árkos 99—900-ra, Szentpáli Sándor N.-Ajta 98—900-ra, Barabás Ferencz Árkos 99-re, Utó Benjaminsé S.-Szt.-György, Utó Lajos Árkos 90-ra.

A kereszturköri f. e. pénztárába fizettek: Katona Sándor Sz.-Keresztur 99—900-ra, Miklós György Szt.-Mihály 97—99-re.

Az aronyos-tordaköri f. e. pénztárába fizettek: Gymnasiumi könyvtár, Szigethi Cs. Sándor, Albert János Torda 900-ra, Lőrinczy Sándor Torda 99-re, Csépi Gyula Bágyon 900-ra, Pálfi Máté Bágyon 98-900-ra.

Az egylet perselyébe ajándékoztak: Koronka Antalné és Gyulay László Kolozsvár 2—2 koronát, Arkosi Béla Selmezbánya 1 kor. 60 fillért. Fogadják az egylet köszönetét.

Kolozsvárt, 1900. febr. 24-én.

Gálfi Lőrincz
| pénztárnok.

A t. egyleti tagok és előfizetők sziveskedjenek a lakásváltoztatást egy levelezőlapon mindig bejelenteni.

A nagyszámu hátralék kiáltó szózatát hallják meg mindazok, a kiket illet és fizessék meg tartozásukat azonnal

Szerkesztői izenetek. P. F.-né Bp. Nagyon köszönjük a becses cikket, melyet örömmel fogunk közölni. — Ü. S. Tfv. A régi dologra sor kerül. — **Egy öreg székely** Meleg köszönet. Pompás. — R. D. H. Várjuk a másikat is Szép dolog. — D. D. Jövőkor. — N. I. T--ó. Levél megy.

A **konfirmacio** alkalmából ajánljuk a Fejedelem és papját, mint olvasmánynak és ajándéknak igen alkalmast

TARTALOM: Helyzetünk és jövőnk. Báró Petrichevich Horváth Kálmán. 65. l. — Cél felé. (Költemény.) Tarcsafalvi Albert. 76. l. — Szétszórtan lakó hiveink gondozása M. M. 77. l. — Nők világa: Egy angol unitárius misszióról. Fangh Erzsébet. 79. l. — Kis dolgok, nagy bajok. Boros György. 84. l. — „Az unitárius szószerk” folytatása érdekében. Németh István. 85. l. — Az E. K. Tanácsból 87. l. — Vadrózsák a székelyföldről. Földi. 88. l. — Egy deák karácsonyestéje. Nagy Gergely. 89. l. — Egyházi és iskolai mozgalmak. 90. l. — Egyleti élet és munkásság. 93. l.

M. Á. V. ERDÉLYRÉSZI FŐ- ÉS MELLÉKVONALAINAK MEHETRENDJE.

I.	Sz. 830	Gy. 155	Sz. 545	Gy. 915	ind.	Budapest k. p. u. érk.	Sz. 710	Gy. 750	Gy. 150	Sz. 620
	" 833	" 1008	" 659	" 555	érk.	{ ind.	" 613	" 1101	" 523	" 700
	" 850	Sz. 1047	V. 840	" 611	ind.	{ Kolozsvár	{ érk. V. 524	" 1046	Sz. 427	" 645
	" 1014	" 1233	" 1040	" 726	érk.	{ Ar.-Gyéres A)	{ ind. " 347	" 924	" 239	" 518
	" 1056	" 117	" 1140	" 752	érk.	{ Kocsárd	{ ind. " 256	" 849	" 148	" 433
	" 1152	" 222	" 1255	" 832	érk.	{ ind.	{ " 155	" 806	" 1241	" 338
	" 1224	—	" 130	" 837	ind.	{ Tövis	{ érk. " 129	" 800	—	" 302
	" 201	—	" 331	" 943	érk.	{ Kis-Kapus A)	{ ind. " 1135	" 636	—	" 125
	" 340	—	" 527	" 1051	érk.	{ Segesvár D)	{ ind. " 945	" 553	—	" 1140
	" 403	—	" 612	" 1112	érk.	{ Héjasfalva	{ ind. " 913	" 533	—	" 1177
	" 800	—	" 1025	" 209	érk.	{ Brassó E)	{ ind. " 508	" 245	—	" 748
	II.	Gy. 650	Sz. 810	Gy. 155	Sz. 1000	ind.	Budapest k. p. u. érk.	Sz. 610	Gy. 150	Sz. 720
" 1151		" 355	" 711	" 605	érk.	{ ind.	" 935	" 818	" 1120	" 421
" 1211		" 430	—	" 635	ind.	{ Arad	{ érk. " 857	—	" 1050	" 406
" 306		" 906	—	" 1056	érk.	{ Piski a)	{ ind. " 472	—	" 605	" 100
" 400		" 1038	—	" 1216	érk.	{ Alvincz b)	{ ind. " 253	—	" 434	" 1140
" 426		" 1054	—	" 1234	érk.	{ Gy.-Fehérvár c)	{ ind. " 233	—	" 417	" 1113
A.	Sz. 726	V. 122	V. 445	Sz. 1014	ind.	Ar.-Gyéres érk.	Sz. 518	V. 1059	V. 347	Sz. 924
	" 755	" 1122	" 522	" 1045	érk.	Torda ind.	" 445	—	" 300	" 852
B.	V. 208	Sz. 835	Sz. 311	Sz. 1101	ind.	Kocsárd érk.	Sz. 742	Sz. 238	Sz. 835	V. 1248
	" 300	" 8	" 352	" 1147	érk.	M.-Ludas B') ind.	" 734	" 200	" 747	" 1200
	" 500	" 1030	" 530	" 117	érk.	{ ind.	" 500	" 1225	" 550	" 954
	" 515	V. 954	" 530	—	ind.	{ M.-Vásárhely	{ érk.	" —	V. 900	V. 504
	" 644	" 1216	" 717	—	érk.	{ Szász-Régen ind.	" —	" 739	" 330	" 805

Gy. = Gyorsvonat. Sz. = Személyvonat. V. = Vegyesvonat.

Nyomatott Gámán J. örököse könyvnyomdájában Kolozsvárt.